

СІК. А. Конан Дойл – відомий автор класичних детективів, популярність його героїв у різних країнах.

Особливості сюжету і композиції оповідань про Шерлока Холмса

... письменник цілком заслужив славу вже тільки тим, що створив безсмертний образ Шерлока Холмса.
С. Моем

I. Робота за радіальною діаграмою

II. Учні отримують схему-вклейку побудови класичного «шерлокхолмівського сюжету» за В. Шкловським (дослідник творчості) і проводиться колективний аналіз.

1. Холмс і доктор Вотсон пригадують свої попередні справи, розплутані злочини. Це ніби увертюра, яка відповідно налаштує читача, заглиблює його в стан очікування.
2. Поява клієнта, який повідомляє про загадкову подію (вбивство, крадіжку тощо).
3. Ділова частина оповідання — розслідування. Шерлок Холмс збирає докази.
4. Вотсон неправильно тлумачить докази. Він відіграє подвійну функцію: повести читача хибним шляхом і водночас підготувати ґрунт для тріумфу Великого детектива, який розкрив таємницю.
5. Розслідування на місці злочину. Злочинець. Докази на місці.
6. Поліцейський (антагоніст Великого детектива) пропонує хибну розгадку.
7. Інтервал, заповнений роздумами Вотсона, який не розуміє, в чому ж річ. У цей час Шерлок Холмс, приховуючи напружений процес мислення, курить або грає на скрипці, після чого він поєднує факти до купи, іще не оприлюднюючи, однак, остаточного висновку.
8. Розв'язка, найчастіше несподівана.
9. Шерлок Холмс аналізує факти і пояснює, як він дійшов тих чи тих висновків завдяки дедуктивному методу.

IV. Д/з. 1. Прочитати оповідання А. К. Доля «Пістрява стрічка». 2. Скласти власну схему сюжету до оповідання. 3. Словник :спадок, заповіт, позивач, відповідач, детектив,...

СІК. А. К. Дойль. Шерлок Холмс як безпосередній учасник розв'язання сімейного конфлікту в оповіданні «Пістрява стрічка»

... скільки на світі зла, і найгірше, коли злі справи робить розумна людина. (А. К. Дойль)

I. Юридичний словник – випереджальне д/з

Спадок – майно, що переходить після смерті його власника до іншої особи.

Заповіт – офіційний документ, що містить розпорядження певної особи стосовно її майна в разі смерті; передсмертна воля.

Англія має давні традиції стосовно виконання заповіту по спадщині. Але разом з тим на цьому ґрунті виникали злочини, адже власник спадку часто ставав дуже багатим. Ці особи нерідко робилися учасниками гучних судових процесів.

II. Робота над схемою – робота з текстом

Проводиться у формі засідання суду. Вчитель – суддя *. Учні: I гр. – відповідачі *, II гр. – позивачі *, III гр. – детективи* (*учні знаходять тлумачення слів – д/з).

ГРІМБИ РОЙЛОТТ

«Не смійте сунути носа в мої справи... Тримайтесь від мене подалі!»

- потомок найбагатшого, але зубожілого роду;
- диплом лікаря, «широка» практика в Калькутті;
- вбивство дворецького в стані гніву – «Ледве уникнувши смертної кари й відсидівши чимало років у в'язниці»;
- розпорядник статку покійної дружини;
- грубий і нестримний із сусідами;
- дивна постійна присутність циган;
- перетворив падчерок на прислугу, а їх життя – на жах;
- «пристрасть до індійських тварин», що вільно розгулювали по садібі.

ВІДПОВІДАЧ ← ЗЛОЧИН * → ПОЗИВАЧ

МОТИВ *

Заповіт:

«... не менш як тисячу фунтів прибутку на рік, мати на час, поки ми будемо жити разом, передала всі права на цей прибуток лікареві Ройлотту з умовою, що він виділить кожній із нас певну щорічну суму, якщо ми повиходимо заміж»;

«250 £ кожній з дочок щорічно».

**В основі подій оповідання –
сімейний конфлікт**

ДЖУЛІЯ і ХЕЛІН СТОУНЕР

«не більше тридцяти років, але у волоссі вже з'явилася передчасна сивина...»

- сестри-близнюки;
- сумна участь падчерок (рання втрата батьків);
- щирі сестринські відносини;
- затворницьке життя – «майже не зустрічалися з людьми нашого віку й нашого кола»;
- заміжжя як заслужене право на жіноче щастя, сімейний затишок;
- таємнича смерть Джулії за два тижні до весілля;
- повторення загадкових подій в Стоук-Морані після заручин Хелін.

III. Самостійна робота – робота в групах

Заключне слово – рефлексія (Наприклад одним-двома реченнями дають оцінку «пережитому»).

I гр. – Ройлотт (відповідач): (Скористався беззахисністю сестер, щоб повернути втрачені статки, положення в суспільстві та славне ім'я роду. Підступні плани привели до загибелі.)

II гр. – Хелін (позивач): (З жахом уявляю свою участь, якби не м-р Холмс. Моя вдячність йому не має меж.)

III гр. – Холмс (детектив): . В основі будь-якого спланованого злочину лежить мотив. Умови заповіту і вдача Ройлотта призвели до трагедії.)

ШЕРЛОК ХОЛМС

«моя робота і є для мене винагородою»

- глибокий інтерес до справи – «не можу пригадати нічого виняткового...»;
- щире бажання допомогти дівчині;
- з'ясовує мотив злочину – «Я бачив заповіт...»;
- розробляє план викриття приступних умислів вітчима;
- врятував життя Хелін Стоунер;
- визначив «метод» вбивства Джулії Стоунер;
- завадив планам вітчима-вбивці.

IV. Робота з епіграфом – заключне слово судді

Як потрібно складати заповіт, щоб у «розумних злочинців» не виникало спокуси?
«Коли на криву стежку стає лікар, він – найбільший злочинець!»

V. Д/з. 1. Скласти цитатно-психологічний портрет злочинця. («Страшна фізична сила», «нестриманість, що межує з безумством»....)
2. Зробити підборку фактів, що наштовхнули Холмса на розкриття злочину.
3. Підготувати коротку інформацію про поняття «дедуктивний метод» і «джентльмен».

СІК. А. К. Доль «Пістрява стрічка». Сутність «дедуктивного методу» Ш. Холмса, утвердження в його образі сили інтелекту і моральних якостей

I. Словникова робота

Оскільки фактів і явищ дуже багато, щоб не «втопитися» в цьому «морі», їх правильно групують, використовуючи попередньо сформульовані припущення (гіпотези). Це дозволяє фактам набувати концептуального тлумачення, а припущенням і гіпотезам – пройти перевірку фактами, тобто – пройти перевірку на відповідність дійсності. Цей метод називають **дедукцією** (лат. *deduction* – **виведення**).

Джентльмен (англ. *gentleman*: *gentle* – **шляхетна** + *man* – **людина**) – в Англії звертання до чоловіка; чоловік, який суворо дотримується світських правил поведінки; вихований, коректний, уважний до жінок, благородний; вишукано вдягнений, із гарними манерами.

Прототип – реальна особа, факти із життя чи риси характеру якої використав автор для створення образу літературного героя.

II. Інформаційна пауза

18-річний Артур Конан Дойл познайомився з Джозефом Беллом, 39-річним професором, в 1877 році під час свого навчання в Медичній школі Единбурзького університету. Белл був одним з викладачів майбутнього письменника. Під кінець другого року навчання Конан Дойла, професор взяв його до себе у відділення асистентом. Це дало змогу Конан Дойлу споглядати за здібністю Белла швидко визначати подробиці життя пацієнта: «Треба вміти за найдрібнішими деталями – за виразом обличчя, за блиском в очах, за формою рук і пальців, за плямами на одязі і взутті – читати біографію й думки».

Так, наприклад, доктор Белл спостерігав за ходою людини. Манера ходи солдата дуже відрізнялася від ходи матроса. Якщо Белл вирішив, що перед ним моряк, то шукав татуювання, які б могли підказати про подорожі пацієнта, в яких те чи інше татуювання могло бути нанесене. Белл привчав себе помічати найменші акценти в мові людини, які б допомогли визначити звідки вона. Щоб визначити професію пацієнта, Белл оглядав його руки, чи немає на них якихось характерних ознак, на зразок мозолів тощо.

В 2006 році видавництво Stone Publishing House опублікувало книгу для школярів «Доктор Джозеф Белл – справжній Шерлок Холмс» (англ. *Dr Joseph Bell – the original Sherlock Holmes*).

III. Робота за організаційною діаграмою (робота з текстом)

Сутність «дедуктивного методу»

- ретельне вивчення справи до найменших дрібниць – «Мені хотілося б з'ясувати ще тисячу подробиць...»;
- встановлення мотиву злочину – «Я бачив заповіт покійної дружини...»;
- поєднання фактів та мотиву в логічний ланцюжок (аналіз і синтез) – «Єдине, що заслуговує уваги – низка міркувань від наслідків до причин...»;
- постійна розумова діяльність – «Я не можу жити без напруженої розумової праці...».

ШЕРЛОК ХОЛМС – геніальний детектив-мислитель, джентльмен

Моральні якості

- безкорисливість – «... моя робота і є для мене винагородою...»;
- шляхетність – «Можу вас запевнити, пані, що буду щасливий приділити вашій справі стільки уваги, скільки приділив справі вашої подруги...»;
- сумління – «... певною мірою я винен у смерті лікаря ...».

Сила інтелекту

- любить складні, запутані справи – «Справа ця дуже темна...»;
- логіка, що спирається на ерудицію – «Я зробив ці висновки до того, як увійшов до кімнати лікаря...»;
- творчий підхід до справи – «... з любов'ю до мистецтва...».

ФАКТИ

Ранній візит + Охоплена жахом + Плями на одязі
Рекомендація м-с Фарінгош + Сирота + Вітчим-опікун
Смерть сестри Сусідство циган + Нічні жахи + Заповіт
Захоплення вітчима + Дії вітчима

ВЕРСІЇ

Цигани
Вітчим

IV. Дослідницька робота – робота з різними джерелами інформації (Інтернет, література, кіно)

- Прізвище, ім'я: *Шерлок Холмс*.
- Рік народження: 1887 (див. Британську енциклопедію). Утім, якийсь Натан Бенджис, один із шанувальників містера Холмса, називав зовсім інший рік – 1854-й. І навіть уточнював день – 6 січня.
- Родинний стан: *неодружений*.
- Близькі родичі: *брат* – Майкрофт Холмс, сімома роками старший від Шерлока. Політичний діяч.
- Зовнішність: *статура сухорлява, ріст більше від 6 футів (понад 180 см), тонкий орлиний ніс, квадратне, ледь виступаюче вперед підборіддя, гострий, пронизливий погляд, «трохи скрипучий» голос*.
- Освіта: *можливо, навчався в Оксфорді. Кембридж виключається*.
- Адреса: *Великобританія, Лондон, Бейкер-стріт, 221-б*.
- Рід занять: *приватний детектив або сищик-консультант*.
- Метод розслідування: *дедуктивний метод*.
- Друзі: *доктор на прізвище Ватсон (або Уотсон)*.
- Знаменита фраза: *«Елементарно, Ватсон»*.

- Основні вороги: *професор Моріарті, полковник Себастьян Моран*.
- Шкідливі звички: *куріння трубки*.
- Хобі: *хімія, гра на скрипці*.
- Улюблені газети: *«Дейлі телеграф», «Таймс»*.
- Спортивні захоплення: *бокс, фехтування, гольф, плавання, східні єдиноборства*. Відмінно стріляє з пістолета.
- Видані роботи: *брошури «Визначення сортів тютюну за попелом», «Посібник з розведення бджіл», роботи про відбитки слідів, про вплив професій на форму руки, монографія «Поліфонічні мотети Лассуса»*. Перу Шерлока Холмса належать також два оповідання про власні розслідування. Найкраще з них – «Лєвова грива».
- Нагороди: *орден Почесного легіону, член Британського королівського товариства хімії*.
- Екранізації: *близько 210 фільмів. Самого Холмса зіграли 117 акторів*.

V. Д/з. 1. Виписати крилаті вислови Холмса. 2. Підготувати інформацію про Ватсона (повість «Етюд в багряних тонах»).

СІК. А. К. Дойль «Пістрява стрічка». Доктор Ватсон як розповідач. Різні точки зору на події як художній прийом створення атмосфери таємничості

I. Розкодування теми уроку

Атмосфера (гр. *atmos* – дихання + *sphaira* – м'яч) – 1) газоподібна оболонка навколо Землі; 2) в переносному сенсі середовище; настрої людей. «**Таємнича атмосфера**» – почуття, які викликає в уяві читача розповідач.

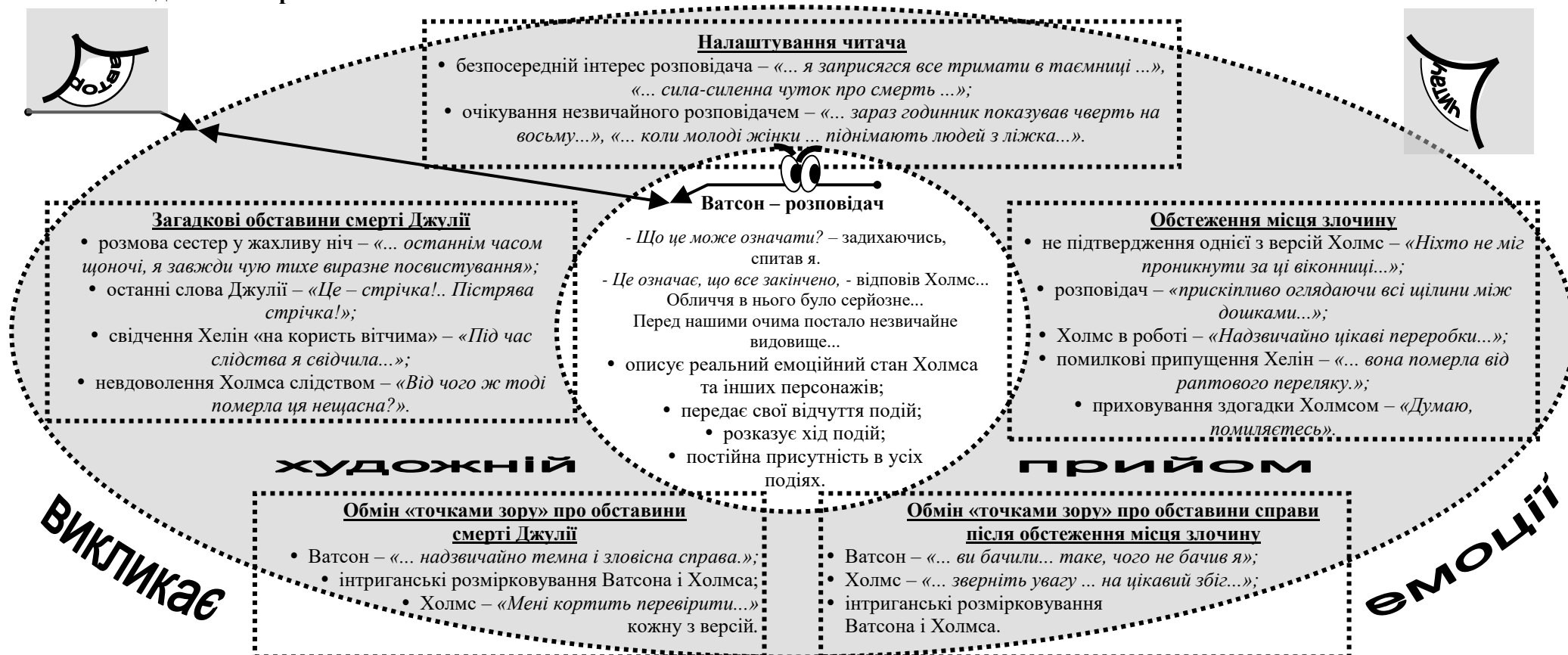
Розповідач – образ особи, що виступає у творі як суб'єкт розповіді (герой, який розповідає) і, водночас, як її об'єкт (герой, що є учасником тих подій, про які розповідає). Автор вводить цей змішаний тип образу, щоб дистанціюватись від розповідача, очима якого ми бачимо зображені у творі події.

Точка зору (англ. *point of view*) – або щось розповідати або сприймати, як персонаж те, що відбувається у художньому світі.

II. Інформаційна пауза – випереджальне д/з

Народився Джон Хеміш Ватсон на початку 50-х років XIX сторіччя. Дитинство провів в Австралії. Закінчив медичний коледж Лондонського університету і вступив на курси військових хірургів у Неплі. В Афганістані, у битві поблизу Майванде, був серйозно поранений і відправлений у відставку. Батько Ватсона помер, старший брат, розтринкавши спадщину, спився. Зустріч із Холмсом стала для доктора порятунком від самотності. Ватсон допомагав великому детективові 17 років.

III. Робота над схемою – робота з текстом

IV. Рефлексія (Чим захоплюють мене детективні твори (х/ф)?) V. Д/з. Дослідницька робота «Прототипи д-ра Ватсона» (конкретні риси взяті від прототипу для створення образу).